

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo l gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino sprejema J. Krajec v Novem mestu, dopise pa uredništvo.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Vabilo na naročbo.

Z današnjim listom sklepajo „Dol. Novice“ 12. letnik. Mal listič je in po vnanje neznan. Ali vendar se ozira z veseljem in ponosom v preteklo dôbo svojega življenja. Sveste so si „Novice“, da so učinile mnogo dobrega — pa nič hudega.

Naši ljubi Dolenjci so zlasti po „Dol. Novicah“ dobili veselje do branja, z njim pa pot do prave omike v vsacem oziru. Ne bodemo govorili o tem, koliko je list, vredovan sploh po pravih krščanskih načelih, storil dobrega v duhovnem oziru, povdariti hočemo temveč tudi gmotno korist. Brez „Dol. Novic“ bi se nikakor ne bilo povzdignilo toliko gospodarstvo, kakor se je istinito, dasi je želeti še večega napredka. Kedo ne vé, koliko se je samo zadnja leta storilo v sadjereji in živinoreji? Kedo ne vé, ako le hoče opazovati, koliko njiv se je očistilo nepotrebnega kamenja, kateremu so se stoletja s plugom ogibali očetje sedajnih posestnikov? Komu zlasti ne igra veselja srečo, ko gleda, kako se sedaj škropi, kako gnoji po vinogradih — koliko se je zasadilo novih vinogradov — z ameriškimi trsi? —

Istina je, da je v tem veliko storila šola na Grmu in učitelji tega zavoda in drugi potovalni gospodje s svojimi predavanji — ali pri tem imajo tudi „Dol. Novice“ prav veliko zaslugo. Brez njih bi vspeh nikakor ne bil toliko dovoljen, kakor je, vsaj se je ravno po Novicah širil in priporočal poduk — hvala Bogu, ne zastoj.

Da imajo mnogo zaslug tudi gledé na probujenje slovenske zavesti, gledé na zavednost kako važne so volitve, isto tako ne more nihče tajiti.

Res je, da se sedaj trudijo mnogi drugi mali listi za preprosto ljudstvo — ali „Dol. Novice“ imajo zaslugo, da so bile one prve na tem polju.

Ostal bode list pri starem programu: na podlagi katoliške vere bode delal za časno in večno srečo ljubih Slovencev. Zato upamo, da nam naročniki ostanejo zvesti, ter nam dovedó še novih.

Ob enem tudi toplo priporočamo „katoliško politično društvo za Dolenjsko“. Premožnejši naj se upišejo kot člani ter pošljejo letni goldinar,

nepremožni 20 kr., naročniki „Dol. Novic“, katerim ostane naročnina l gld. kakor doslej, pa naj pridajo le 10 kr. naročnini, pa so člani imenovane družbe, ki bode zopet v bodočem letu osnovalo shode po različnih krajih.

Vse za vero, dom, cesarja!

Lastništvo in vredništvo.

Gospodarske stvari.

O pomenu kmetijskih in o nalogi vinarških šol.

(Govor g. Rihard Dolenc-a na občnem zboru c. kr. kmetijske družbe v Novem mestu.)

Take šole morajo delati na to, da se prideluje več in boljšega vina, in — kar je za naše južne kraje še posebej povdarjati — tudi stanovitna vina. Naši Vipavci so danes hvaložni, da se je bila ustanovila šola na Slapu. Tukajšnja šola ima ravno to nalogo, namreč, da prideljuje boljše vino kakor poprej. Kdor pa hoče pridelovati boljša vina, opustiti mora slabe vrste trt. Na dolenjskem je posebno važno vprašanje, kako bi bilo vinski pridelki zboljšati z dobrimi trtami. Dolenjska je že od nekdaj na glasu, da prideljuje dosti vina, toda kislega, takozvanega „cvička“. Vprašanje je, ali tudi drugod ugaja „cviček“. Mi ga imamo radi, osobito jaz ga raje pijem ko vsako drugo vino. Drugod ga pa ne marajo, in ako moramo vinograde na novo zasaditi s takimi troški, gotovo ni opravičeno, da bi se tudi zanaprej prideloval „cviček“. Zato je moje mnenje, in gotovo tudi vsakega strokovnjaka, da se potrudimo pridelovati boljše vino kakor doslej. In to moramo doseči pred vsem s pravimi trtnimi vrstami. Da mi prave vrste vpeljemo, za to je ravno sedaj najpripravnejša doba. Resnica je, da bo ravno filoksera Dolenjce pripravila do boljšega vina, ker brez te bi še zmiraj svoje vinograde le grobali. Da bi pa svoje vinograde nasadili z nova z boljšo trto, tega bi brez trtne uši gotovo ne storili. Kar se tiče vprašanja, katerih trt naj se Dolenjci poprimemo, rečem jaz, da se držimo pregovora sv. apostola, ki veli: „Skusite vse, najboljše pa ohranite!“ To mislim glede domačih sort. Nekatere domače sorte

so prav dobre, v prvi vrsti kraljevina, ki bogato rodi in daje izborna vino. Druge domače trte za belo vino ne morem priporočati. Zelenika je sicer dobra, ter spada med jako fine sorte, a le kadar dobro dozori. Zelenika obilo rodi, je najmanj občutljiva za mraz in ni oprhljiva; če pa dobro ne dozori, daje kislo vino. Zelenika tudi rada gnije. Dobre lastnosti za Dolenjsko ima trta grganja. Ta trta ozeleni spomladi '14 dni pozneje, vsled česar se najbolj izogiba mrazu. Grganja rodi velike grozde, ki dozore hkrati z drugimi vrstami, gnilobi pa ni podvržena. Vina daje dosti in dobrega. Jako dobra trta je tudi vipavska sipa, ki ne dela velikih grozdov, a jako dobro rodi, zgodaj zori in daje močno vino. Tudi sipa ni podvržena gnilobi. V Vipavi je oprhljiva, tukaj pa ne. Fina sorta je dalje štajerska maslovina, ki daje sloveče ljutomersko vino. Ta trta rodi močno in daje prav dobro vino. Laški rizling je med tujimi sortami na prvem mestu priporočati. Ta vrsta se je po celem svetu najbolj razširila. Dalje je prav dobra vrsta beli burgundec, ki močno rodi in daje še boljše vino kakor laški rizling, potem beli in rdeči španjol, dve vrsti, ki dajeta srednje fino vino in izvrstno namizno grozdje, ki gnilobi ni nič podvrženo. Končno priporočam za bela vina tudi veltlinca, ktereга imamo tri vrste, zelenordečega, zelenega in rdečega. Črne trte se ne priporočajo. Bog vedi kako, ker se črno vino teže spravi v denar. Posebno dobra je žametasta črnina, ki je tudi letos prav dobro dozorela in nič gnila; ona daje lepo, veliko grozdje. Dve fini vrsti sta tudi tičenska in belinska črnina. Konečno priporočam za bele vrste tudi štajersko trto plavec, ki daje veliko sladkega grozdja.

Sklepajoč zanimivo razpravo je govornik predlagal, naj bi se v deželni trtnici v Ljubljani, kakor tudi v vseh drugih trtnicah po deželi, vzgojevale in cepile le našete vrste trt, vse druge naj bi se pa opustile.

Slavnostni govor ob stopetdesetletnici novomeške gimnazije.

(Konec.)

Učni načrt gimnazijski je bil sprva z ozirom na druge čase in druge potrebe drugačen nego je dandanes. Učilo se je pač mnogo manj predmetov; a jeden predmet, ki je zavzemal takrat skoro ves prostor gimnazijskega učenja, ohranil je svoj namen do današnjega dne, to je latinščina, ki označuje še sedaj najdoločnejše in najtočnejše gimnazijski pouk. In ne brez tehtnega vzroka.

Gimnaziji je namen, izobraževati in vzgajati mladeniče, ki so poklicani za voditelje narodov,

ki bodo morali kedaj skrbeti za ljudstva dušno in telesno blaginjo. Pouk sicer dovršuje vseučilišče, a vzgoja se konča na gimnaziji. Tu se postavi temelj nravnim načelom, tu okrepi volja za zvesto spolnovanje stanovskih dolžnostij, tu razširi mladini obzor, da z višjega stališča v poznejšem življenju lažje najde pravo pot ter jo drugim pokaže. V ta namen vpelje gimnazija mladeniča v življenje in mišljenje staroga veka ter ga obda z množico vzpodbudnih in svarilnih vzgledov. Pač je razumnemu človeku vsa zgodovina velikanska zbirka poučnih skušenj; toda kako zamotane in zapletene, kako malo pregledne so razmere novejših časov, koliko ozirov moti njih pravično cenitev, kako različne so sodbe o njih, in koliko prepira mesto pouka, koliko jeze in sovraštva izvira iz različnosti teh sodb in teh mnenj! Stari vek pa je dovršen in dokončan. Kakor orjaški mrlič, ki ne vzbujajo več ne nadej ne strahu, leže pred nami stare države. Sodba o njih razmerah ne razburja več duhov; mirno se preiskujejo vzroki, ki so pospeševali njih rast in njih moč, mirno iščejo kalí, ki so provzročile njih bolezen in smrt. In kako jednostavne, določne in redne poteze nam kaže starega veka obraz! Kako lahko razvidimo iz njih početke vseh poznejših razvitkov! In kakor nam kaže stari vek jednostavne razmere človeškega življenja, tako nam podaje svoje misli v prvotni, izvorni in hkrati dovršeni obliki, kakeršna je služila za uzorec vsem poznejšim mojstrom in ni še izgubila nič izobrazevalne svoje moči. V uzorni obliki se slavi helenško junaštvo, se opisuje rimskih državljanov mirni pogum. Kako so umirali grški junaki za zlato svobodo, ko je branil maloštevilni rod domovino proti brezštevilnim sovražnikom; kako so razširili z neustrašnim pogumom in železno doslednostjo Rimci svojo moč po vsem znanem svetu: to se globoko vtisne v mlado srce ter je vname k požrtvovalni ljubezni do domovine. Ko pa vidi mladenič na drugi strani, kako so nesloga med rodovi in notranji prepiri pokopali helenško prostost; kako sta lakomnost in potratnost rimskih mogočnikov porušili silno državo: stopi mu pred oči svarilo, ki spremlja resnega duha skoz vse življenje. — A bistri razum zapazi tudi silni prepad, ki loči nazore starega veka od onih, ki veljajo za nas. Dasi uči stari vek ljubiti domovino in čislati prostost, pojem prostosti mu je vendar napačen; kajti ni poznal stari vek človeške vrednosti; pozabil je bil, da je ustvaril Bog človeka prostega, in da je pregrešna sila rodila sužnjost; omejeval je svobodo z državljanstvom in videl le v sodržavljanu jednako-pravnega človeka. Barbára je imenoval izobraženi Grk vsacega inozemca, sovražnika Rimec vsacega tujca. Mnogo več nego prostih državljanov so šteje grške države sužnje, in v Rimu so bivali velikaši, ki so jih imeli po cele armade. Vsi ti milijoni

so bili brezpravni, na milost in nemilost izročeni svojim gospodarjem, ki jih niso cenili više od živine, a ravnali ž njimi mnogo brezsrčneje. Tiho koraka zgodovina mimo te bede; obraz obrača proč, da ne bi videla nesrečnikov; le zdaj pa zdaj je prisiljena omeniti, kako so se uprli v svojem obupu, in kako se je zadušil upor v morju krvi in solzâ. Take razmere so trpele stoletja in stoletja, in niti najvzvišenejšim in najplemenitejšim duhovom starega veka se niso zdele krivične, se niso zdele protinaravne, dokler se ni usmilil Bog trpečega človeštva, dokler niso zapeli nad betlehemskim hlevom angeli, da smo vsi sinovi jednega Očeta, ljudje vsi bratje, bratje vsi rodovi. — Ko zapazi bistri zazum to razliko med starimi in novimi nazori, postane mu jasno, da je le krščanska ideja ideja svobode in bratstva, ideja vzvišena nad vsemi lepimi mislimi paganskega sveta kakor nebo nad zemljo. Ta ideja dopolnjuje vedo in znanstvo, ona blaži ljubezen do svojega rodu in ljubezen do domovine. Po pravici zahteva tedaj gimnazijski učni načrt, da imajo vsi predmetje, ki se učé, težiti k idejam vere in pravosti kot svojemu skupnemu središču.

In če se vprašamo slednjič, kakega učnega jezika da se je posluževala naša gimnazija v dosego svojega namena, odgovor je, da jej je rabila v začetku sama latinščina, latinščina, ki je skoro neomejeno gospodovala po uradih in med učenim svetom tedanjega časa. Kakor pa je začela latinščino po uradih izpodrivati nemščina, priborila si je ta vstop tudi v gimnazijski pouk. Le domačemu jeziku, le slovenščini ni bilo prostora v učnem načrtu. Dolgih sto let je preteklo, in gimnazija se ni še zmenila za domačega ljudstva govorico. — — Za svojo ustanovitev ima mesto zahvaliti genijalnega vojvodo Rudolfa; ustanovitev gimnazije je dar velike cesarice Marije Terezije; a da se je vpeljal v višje šole slovenski jezik, da se glasi nocoj, ko obhaja gimnazija svojo stopetdesetletnico, tu slovenska beseda, da se razlega slovenska pesem, to je izvir milosti presvitlega cesarja Franca Jožefa. Za njegovega slavnega vladanja je zadobil slovenski jezik avstrijsko državljanstvo, po naravnih zakonih. Kajti ni naša Avstrija jednolična in jednojezična država, ampak mala Evropa je, kjer bivajo združeni vsi poglobitni rodovi evropski, in tako potrebna je Evropi, dejal je slaven državnik, da bi se morala ustanoviti, ako bi je ne bilo. Morebiti pa je združil dobrotljivi Bog v dokaz, da morejo z dobro voljo tudi različni rodovi mirno in složno skupaj živeti. Seveda, kakor je v rodbini, ki šteje mnogo bratov in sestrâ, potrebno da drug drugemu prijenja, drug drugemu podpira, prepričan, da podpira tako vso rodbino: tako se mora v naši Avstriji ozirati narod na narod, iskati tega, kar druží, in

ogibati se onega, kar razdvaja, v zavesti, da so blaginje skupne države deležni vsi deli, in da nesreča jednega dela zadene tudi vse druge.

Kdor koli budi zavest te potrebne skupnosti in te vzajemne zavisnosti, ta dela v korist ožje in širje domovine in v smislu krščanske vere, Zlasti je to delo važna naloga onih zavodov, kjer se vzgaja mladina, in ponašati se sme naša gimnazija, da se je vedno zavedala te naloge. In kakor je bilo ustanovljeno naše mesto, da brani najprej ožjo domovino, da brani ob jednom širno Avstrijo in z Avstrijo krščansko vero: tako goji gimnazija naša slovenski jezik, goji ob jednom avstrijsko čustvo in kot najvišji cilj krščansko zavest; tako živi in deluje v treh sferah, ki se ne izključujejo; marveč prvo obdaja druga in obe objema ona najvišja, ki sega do sinjega neba. To so zvezde voditeljice, ki so vodile zavod in ga bodo vodile, da učaka druge stopetdesetletnice v čast slovenski domovini, v korist avstrijski državi in v proslavo krščanske vere.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Državni zbor je sklenil, da se uradnikom od 9.—5. razreda plača znatno poviša; isto uradniškim slugam in srednješolskim profesorjem. Uradnikom viših razredov pa so se določile više letne doklade. Denar vsakdo rad vzame; ali treba ga je tudi kje dobiti. Uradniki manjših razredov so res plačani prav slabo — zlasti še, če so oženjeni; ali v višej stopinji pa izhajajo vže doslej izvrstno, ako hotó. Radi tega je naša misel, da se je storilo preveč — posebno še, ako pomislimo, kako mora dandanes živeti kmet, ki v potu svojega obraza s težavo pribori — davke. — Vendar nam je dolžnost, da k temu deloma pray potrebnemu povišanju kmet in obrtnik ne bodeta dala naravnost nobenega solda, pač pa ju utegne zadeti, ko bodeta pila pivo ali žganje. Minister pravi namreč, da uradniki ne dobé onega povišanja, dokler se ne dovoli večí davek na te dve pijači. Mnogi poslanci in tudi mi pa mislimo, da bi vendar-le laglje plačevali denarni baroni, ki kupčujejo s tisočaki in stotisočaki nego pa ubogi delavec, ki si pri svojej bornej plači privošči glažek — kratkega, ali obrtnik, ki spiye v letnej vročini kupico piva, da si pogasi pekočo žejo. Pa je vže tako: kedor ima, temu se pusti ali dodá! Krščanski socialisti imajo pač prav, ko zahtevajo, naj se preosnujejo današne razmere na pošteni krščanskej podlagi.

Poslanec Wurmbbrand je predlagal, da naj se vpelje zakon — postava, po kateri bi moral vsakdo posestvo zavarovati zoper ogenj in pa, da naj bode tako zavarovanje deželno ali državno.

To bi bilo v jako veliko korist posameznim in deželam, ali kaže se, da iz te moke še ne bode kmalu kruha — ker bi posamezni bagataši zgubili, ki sedaj vlečejo od zavarovalnih družb kot udje — mastne novce.

Davek na borzi se bode vendar-le nekoliko, ali vedno še neznatno — povisal. Kmečkemu davku pa se od novega leta dalje odpiše letno dva in pol milijona. Veliko se ne bode poznalo posameznemu, ali bolje nekaj nego nič!

Trst dobi gotovo še drugo zvezo z avstrijskimi deželami. — Po ministerskih besedah je soditi, da dobimo železnico skozi Bohinj na Gorenjsko in dalje na Koroško. Železnica iz Gorice skozi vipavsko dolino do Ajdovščine se začne spomladi baje graditi. — Kedaj pride na vrsto železnica iz Novega mesta dalje na Belokranjsko in do hrvatske železnice?

Deželni zbori bodo baje začeli zborovati 20. j-nuvarija prihodnjega leta.

Naši **koroški bratje** priredujejo pridno politične shode, ki se sploh prav dobro obiskujejo. Prav tako, po tem načinu se budi ljudstvo ter vnema za narodno stvar.

Naši ljubeznjivi sosede **Mažarji** imajo nov državni zbor, v katerem sedé kupljeni poslanci. Čudno ali vendar resnično. Dokazuje se, da so veljali sedanji poslanci nad 4 milijone goldinarjev. Tacih volitev ni pod solncem, kakor so mažarske. Tam se voli z žganjem, pretenjem, denarjem in če ni drugače — pa z vojaškimi bajoneti. Zato ni čuda, da Slovaki nimajo nobenega poslanca, da je sploh skorej povsod zmagala — vlada. Tudi pri nas ni vse dobro ali vendar lahko rečemo, da se razloči Avstrija od Mažarije, kakor dan od noči. —

Mažarska ohola vlada je naše vladi odpo vedala trgovinsko pogodbo. Domišlja si, da se bomo mi kar v vse udali. Pa prepričani smo, da so pri nas še možje, ki bodo znali varovati koristi naših davkoplačevalcev.

Kaj je novega po širokem svetu?

Srbski mladi kralj se je tudi spustil na — popotovanje. Najprej je obiskal našega presvitlega vladarja. To ni brez pomena; kaže očitno, da Srbija zopet išče našega prijateljstva. Od nas je hitel v gorko Italijo, kjer se je dolgo mudil. Obiskal je laškega kralja pa tudi sv. Očeta. Govori se, da namerava napraviti Srbija pogodbo s sv. Očetom gledé na katoliško cerkev. Želeti bi bilo pač, kajti doslej so katoliki na Srbskem kakor ovce brez pastirja.

Laška ne more prerediti svojih ljudi. Dobro veste, koliko Lahov služi pri nas — zlasti so zidarji. Pa tudi v Ameriko silijo, kjer izpodrivajo domače delavce z nizkimi plačami, za katere se

ponujajo. Radi tega je prišlo v severnej Ameriki prav do resnih prask med italijanskimi in tamošnjimi delavci. V Frentonu so le policaji zabranili, da ni bilo ubitih mnogo ljudi; da si je ranjenih veliko na obeh straneh.

Stara Španija ima posestva tudi v Aziji in Ameriki. Najvažnejši je ameriški otok Kuba in pa azijski Filipinski otoki. Ali ravno ta dva sta se vprla. Na Kubi traja vojska vže več let. Zadnji čas pa sta pala obadva načelnika ustaje, in tudi na Filipinih so v vojski srečni. Radi tega vlada na Španjskem nepopisno navdušenje, Španec je domoljub, da mu malo para; kazali so to v celej vojski s požrtvovalnostjo, katerej se mora istinito vsakdo le čuditi.

Piše se nam:

Iz Mirne peči. Gospod potovalni učitelj, Gombač je priredil 8. decembra popoldne po duhovnem opravilu predavanje o „vinogradarstvu in kletarstvu“ v šolskem poslopju. Zbralo se je toliko mož, da smo se kar čudili — do 200 jih je bilo. Pred leti bi kaj tacega ne bilo misliti; ljudje več berejo zato tudi več mislijo. Veliko zaslugo imajo tudi „Dol. Nov.“ v tej reči.

Pazljivo so poslušali naši možje, ko jim je gospod kazal, kako in katere trte naj se sadé pri nas, kako naj se napravi vinograd, kako gnojiti in škropiti trte. Nekateri možje so gospoda poprašali to ali uno; na vse je odgovoril z največjo ljubeznivostjo.

Udje „Družbe sv. Mohora“ poznate g. Dularja, živnozdravnika v bosanski Gradiski, iz knjige katero je zpisal? Njegovo blago mater smo djali isti dan k večnemu počitku. Bog jej daj večni mir!

Pri nas je še vedno nemškutarija doma, vsaj pošta jo kaže: njen pečat ima samo nemški Hönigstein. Sicer nismo v tem sami, kajti tudi od drugih, čisto slovenskih krajev, dobivamo pogosto pisma s samo nemškim pečatom. Slovenci zdramimo se vendar in zahtevajmo svoje pravice!

Iz Dobrove, dné 8. decembra. — [Različno.] Z letinjo se ne moremo preveč hvaliti, a tudi je ne ravno posebno grajati. Dežja je bilo preveč. Med vso zdrnino sta se ajda in turšica še najbolje obnesli. Sena se je še dobro nakosilo po bolj suhotnih legah; na močvirnatih je bila pa trava sicer velika, a zelo redka. Z otavo je bil pa velik križ; nekateri so jo kosili še meseca oktobra, da posamezniki celo tu in tam krog vseh Svetnikov. Zelje je bilo slabo, repa in korenje še srednje dobro; zgodnji krompir je večinoma na njivah segnil, oneidovec pa, osobito oni, ki je bil ob pomladi v semenu obnoylen, se je obnesel pa prav pošteno in se vrlo obdržal že na polji, tako tudi do sedaj po kletih. To kaže, da je treba za seme večkrat novega naročati! Jabolk je bilo po številu še precej veliko, a ostala so drobna in vsa lisasta, ker je drevje od pomladi skoz celo leto trpelo na listnej bolezni tako, da se to še popolno razviti moglo ni in je pričelo že med poletjem raz drevja odpadati.

Zdravstvo je med odrašenimi dobro povoljno, ne pa tako med otroci. Grda difteritika prikazuje se prav pogostoma med njimi in jih je tudi že precejšnje število pobrala. Da bi pač skoraj ta grda pošast od tod se zgubila! Bog usliši!

Dné 27. oktobra t. l. preselil se je iz Sostrega le-sem na Dobravo blagi gospod Karol Dornik, kot novi duhovni pomočnik in katehet.

Pridobil si je takoj tukajšnje prebivalstvo staro in mlado popolno za-se tako, da je v resnici ljubljen in spoštovan od vsega tukajšnjega dobrega ljudstva.

Letos se je pri nas pojavil slučaj, kakeršni se ne ponavlja vsaki dan. Ob začetku šolskega leta bilo je v obeh skupinah prvega razreda vsakdanje šole 77 dečkov in 67 deklic, v obeh skupinah drugega razreda pa 54 dečkov in 64 deklic, ponavljalnica šteje pa 38 dečkov in 38 deklic; skupaj 169 dečkov in 169 deklic. Celih 35 let že učiteljujem po raznih krajih domovine; da bi bilo pa kedaj število šolo obiskujočih dečkov in deklic enako, se mi pa do letos še nikdar in nikjer pripetilo ni.

Dné 30. novembra imeli smo zjutraj v tej jeseni tukaj 10° R. mraza: do sedaj največja množina.

Dné 22. novembra t. l. pobirala se je tukaj letnina od udov kmetijske družbe; ob tej priliki pristopilo je k družbi na novo sedem udov; tako šteje sedaj naša mlada podružnica c. kr. kmetijske družbe skupaj že 39 udov. Koristna stvar se sama priporoča. Podružnični prvi stroj (slamozelnica), ki si ga je omislila, se vrlo dobro ponaša in zelo koristno služi udom in drugim strankam.

Gromovitih dni bilo je letos tukaj do sedaj 66; v 11. letih toliko še nobeno leto.

Vsem naročnikom in čitateljem „Dol. Novic“ vesele božične praznike ter srečno, veselo, blaženo in darov božjih plodonosno novo leto! Živeli!

Domače vesti.

† (Na Dunaju) je umrl 28. nov. naš rojak Ivan Navratil. Pokojni je bil rojen v Metliki leta 1825. Ranjki je jako veliko delal za slovensko stvar v letih, ko je pri nas še vse spalo — od l. 1846 pa do zadnjega leta. Bodi mu lahka zemljica v tujem kraju!

(Papirnaté goldinarje) še sprejemajo c. kr. davkarije za polno veljavo. Kdor jih še kaj ima, naj ne odlašá, jih oddati za davke.

(V Pulju [Pola] in okolici) razsaja legar ali tifus; na jednega zdravnika pride 100 bolnikov. Zdravnik dr. Matavšek je sam zbolel na legarju; v bolezní je bledel, ter iz svojega stanovanja iz tretjega nadstropja skočil, ter se ubil.

(Mestna hranilnica v Novem mestu.) V mesecu novembru 1896 vložilo je 90 strank 16.273 gld. 97 kr., vzdignilo 50 strank 6.331 gld. 11 kr., torej se je več vložilo 9.942 gld. 86 kr.; 15 posojil izplačalo se je 11.930 gld.; stanje vlog znaša 334.340 gld., denarni promet 49.648 gld. 56 kr.

(V kmetijski bralnici) v Novem mestu bo imel v nedeljo 20. decembra gospod Rohrman predavanje o vinski kupčiji.

(V bolnišnico Usmiljenih bratov) se je meseca novembra sprejelo 50 bolnikov; koncem oktobra jih je ostalo 33, skupaj 83. Od teh jih je ozdravilo 37, zboljšalo 14, neozdravljen zapustil je bolnišnico eden; umrl je eden vled ostarelosti. V postrežbi zaostalo jih je koncem novembra 30. Oskrbovalnih dnij se je nabralo tekom preteklega meseca 951.

(Zvonjenje pri odhodu vlakov) bode z novim letom prenehalo. Tako je ukazalo železnično ministerstvo.

(Železni most) čez Krko se bo vendar le vresničil. Dražba za zidanje ob obeh bregovih Krke vršila se bo 28. decembra, in se podjetniki vrlo zanimajo za to delo. Za zidanje samo brez mostu je vzklicna cena 63.000 gld. Lastniki onih hiš, ki se morajo umakniti, so se z erarjem tudi že pogodili za odškodbo. Na mestni strani podrli bodo Kutnar-jevo in Jenkner-jevo hišo, v Kandiji pa Windišar-jevo in Brulc-ovo hišo. S tem bosta dva klanca ob enem odpravljena, in cesta za par sto korakov skrajšana.

(Vodovod novomeški), katerega že vsi tako željno pričakujemo, se ne bo tako hitro vresničil, kakor most, toda upanje smemo imeti, da tudi ne bo tako dolgo trajalo. Načrti in proračuni so popolno izdelani. Mestno županstvo se tudi prav pridno trudi, da vse to svojo pot dalje gre, katero mora taka stvar storiti, predno se z delom začne. Potem bo v našem mestu prijetno prebivati, kadar še to dosežemo.

(Novomeško vojašnico) (kosarno) bodo podrli, ter bo na onem mestu sodnijski erar zidal novo dostojno sodnijsko hišo, ki bo mnogo večja od sedanjega poslopja. Po novi uredbi se bo sodišni delokrog mnogo razširil, ter tudi mnogo več uradnikov potreboval. V sedanjem poslopiju pa je že sedaj bila gnječa, in je uradovanje dostikrat oviralo. Da se bo ta že spomladi jela delati, je sklepati iz tega, ker so sedanjim prebivalcem kosarne že stanovanja odpovedali.

(Brezje na Gorenjskem.) Kedo ne pozna tega lepega kraja, kamor hiti vsako leto tisoče vernih Slovencev priporočat se milostnej materi božji? Tem raje bodo brez dvoma hodili še le odslej, ko je prekrasna cerkev nad kapelico nebeške kraljice vsaj po vnanje popolnoma dodelana. Znotraj pa čaka še mnogo dela. Razven Marijinega Celja na Stajerskem pač ni kmalu božje poti, ki bi bila tako obiskovana kakor Brezje na Gorenjskem.

(Novomeška podružnica sv. Cirila in Metoda) hvaležno potrjuje, da je pobrala iz nabiralnikov in sicer pri gospej Ant. Tuček v Novem mestu dne 13. novembra 5 gld. 13 kr., pri gospodu Jos. Zurcu v Kandiji 5 gld. ter razun tega v veseli družbi na Martinov večer nabranih 5 gld. 28 kr. in pri gospodu J. Jaksetu v Kandiji dne 25. novembra 4 gld. 36½ kr. — Prosimo da bi tudi drugi gospodje nabiralci v Novem mestu in okolici pri priliki poslali nabiralnike izpraznit! — Načelnstvo.

(Zgubil je nekdo) kos usnja; lastnik naj se zanj zglaš v Krajčevi prodajalni.

(Prašičja reja.) V četrtek dné 10. t. m. so se pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Novem mestu sešli nekateri veččaki iz žužemberškega, trebanjskega in novomeškega okraja, da so se posvetovali, kako bi se dala povzdigniti domača prašičja reja, zlasti po tistih krajih, kjer so dosedaj kupovali in redili le hrvaške prašiče. Ta navada je bila dosedaj v črnomaljskem, kočevskem in novomeškem okraju, tukaj posebno v sodnijskem okraju žužemberškem in deloma tudi trebanjskem. Ker je treba zaradi silno nevarne prašičje kuge mejo proti Kočevski zapreti, vpeljati se mora po vseh teh krajih domača reja. Zbrani veččaki so z ozirom na to, da je treba tudi nadalje skrbeti za kolikormogoče živahno kupčijo in izvažanje domačih prašičev v sosedne in tuje dežele, stavili razne nasvete, od katerih naj povem na kratko le sledeče: Kdor ovadi tihotapca s prašiči, naj dobi tako visoko nagrado, da se bo ljudem izplačalo, paziti noč in dan na tihotapce. Z vso pridnostjo naj se vpeljujejo krajne zaprtije zaradi prašičjih kužnih bolezní. Izvažanje de-

mačih prašičev naj se kolikor mogoče pospešuje. V Novem mestu naj se ustanovi državna postaja za rejo prašičev, ki se imajo oddajati za pleme po Dolenjskem. Na tej postaji naj se vrše poskušnje z jorksirskim in berkširskim plemenom, da se konečno določi, katero pleme je bolj pripravno za zboljšanje domačih prašičev na Dolenjskem. Vsako leto naj se prirejajo po posameznih okrajih premovanja prašičev. Nastavi naj se državni nadzornik za kranjsko živinorejo; ta naj bi bil načelnik državne postaje za prašičorejo in popotni učitelj za živinorejo in mlekarstvo. Skrbeti bo moral pri vsaki priliki za ustanovitev krajnih živinarskih zadrug, katere bi pospeševale tudi prašičorejo in pomagale državi pri njenih uredbah. Izda naj se tudi kratek poduk o sedanjem položaju prašičjereje, o preteči nevarnosti prašičje kuge vsled kupovanja hrvaških prašičev in o potrebi in najprimernejši uredbi domače reje.

(Železniški vlak zopet v nevarnosti.) Vlak je 9. t. m. zjutraj vozé iz Grosuplja blizo Novega mesta zadel na tiru na velike skale. Kako so prišle na tir? So se li porušili, ali je je tje spravila hudobna roka?! Sreča velika, da vlak ni skočil s tira ali se kaj poškodoval.

(Slovenski zemljevid.) Kozlerjev „Zemljevid slovenskih pokrajin“ je v zalogi „Slovenske Maticе“ že pred nekaj leti popolnoma pošel. Povprašuje se pogostoma po njem, a Matica ga nima več na razpolaganje. Odbor se je zatorej odločil, da Matica izda nov „Stenski zemljevid slovenskih pokrajin“ s slovensko terminologijo v merilu 1—200.000 in na štirih listih. Skupna velikost vseh štirih listov bi imela 146 cm dolžine in 155 cm širine. Zemljevid bi bil izdelan natanko tako, kakor generalna karta c. in kr. vojaškega zemljepisnega zavoda, in bi imel poleg praktične tudi znamenito znanstveno vrednost. — Po proračunu Hoelzlove tvrdke na Dunaju, s katero je Matica v dogovoru, bi stalo 3.000 izvodov novega „Stenskega zemljevida“ 6.000 gld. Če se pa naroči le 1.000 izvodov, stanejo 5.000 gld in vsacih 100 izvodov, pozneje naročenih, 180 gld. Cena je torej, če se že prvotno naroči večje število, neprimerno nižja in stane potem 1 izvod le 2 gld. — Odboru je do tega, da pridejo društveniki, ki se za to stvar zanimajo, do lepega, uporabnega in tudi v zemljepisnem oziru dovršenega zemljevida, ki bi jim izvrstno ustrezal na potovanju po slovenskih krajih, v šoli pri pouku, v uradu pri raznovrstnih poslih in doma pribranju slovenskih knjig; zakaj v njem bi bili vestno zabeleženi vsi količkaj znameniti slovenski kraji po vseh slovenskih deželah, tako da bi popolnoma nadomeščal jako razširjeno in priljubljeno nemško generalno karto. Naroči se lahko vsak Maticin društvenik ali nedruštvenik. Priporoča se naročilo tudi šolam, društvom, javnim in občinskim uradom. Če bi se ne oglasilo zadosti naročnikov za ta zemljevid, bi ga „Slov. Matica“ sploh ne naročila, in bilo bi to res škoda nam vsim Slovencem. Toraj spominjajmo in prigovarjajmo drug drugemu k temu naročilu, da se stvar omogoči. Za novomeški kraj je poverjenik g. prof. Poljanec, stanujoč v Bergmannovi hiši, tam leži naročilna pola. Komur se pa bolj složno zdi, tudi v Krajčevu knjigarni lahko naročilo za zemljevid odda.

(Nov list) „Venec cerkvenih bratovšin“ začne izhajati v Ljubljani. Gojil bode prav posebno češčenje sv. Rešnjega Telesa, pa se sploh pečal tudi z bratovšinami, ki so med našim dobrim ljudstvom razširjene. Izhajal bode list edenkrat v mesecu, stal 72 kr. Vre-

doval ga bode veleč. g. dr. Frančišek Ušeničnik, špiritual v Alojzijevišči. Gotovo bode ta list prav prišel marsikateremu izmed naših rojakov, ki so goreči častilci sv. Rešnjega Telesa ali sploh člani različnih bratovšin, ki so med pobožnimi Slovenci tako priljubljene.

(Ilustrovani Narodni koledar za leto 1897) izšel je v zalogi Drag. Hribarja v Celji, ter stane broširan 70 kr., trdo vezan pa 1 gld. Kakor prejšnji letniki, je tudi novi letnik, zanimiv po vsebini in krassen po zunanji opravi. Krase ga mnogo lepih podob.

(Današnjemu listu) je priložena lepa podobica s priporočilom Katrajnarjeve kave.

Razne vesti.

* (V Ameriki) se je delo zopet odprlo. Fabrike, ki so bile nehale delati, zopet delajo, in druge, ki so le nekaj dni v tednu delale, zopet ves teden in redno delajo. To pa ne poročamo zato, da bi zopet vse v Ameriko hitelo, ampak da one bralce pomirimo, ki imajo svoje sorodnike in znance v Ameriki brez zaslužka.

Smešnice.

(Kdor zna, pa zna.) V nekej fari opravljal je stari gospod učitelj tudi službo organista. Poseben ženij ravno ni bil, kajti igral je vsako nedeljo in vsak praznik eno in isto sv. mašo. Kaj čuda, če se po takem tudi mehar s časom zapomni, kolikokrat je treba meh potegniti pri „Kyrie“, „Gloria“ itd. — Vendar je šel naš stari gospod učitelj in organist v pokoj in na njegovo mesto prišel mlad muzikalično izurjen mož. Ko je prvič igral, in „Kyrie“ hitreje končal nego njegov prednik, bil je stari mehar kaj vesel, kajti prihranil si je bil sape in s tem tudi truda. Ali joj! „Gloria“ trajala je nekaj dalje, kakor pri staremu gospodu organistu, in v najlepšem poluglasju je sape zmanjkalo. Vrli organist kar osupne, vleče registre, ali zastonj. Kar zagleda mirovati meharja, katerega umirajoči glasovi orgelj niso popolnoma nič vznemirjali. Zarenči nad njim: „Zakaj nehate? Vsaj še ni konec!“ A ta mu popolnoma hladnokrvno odgovori: „Uže 30 let vlačim mehove, in vem natanko koliko sape se potrebuje za „Gloria.“ Vi mene tega ne bodete učili.“

Listnica uredništva.

G. M. v Č. Vaš dopis bi večino bralcev premalo zanimal.

Darovi za dijaško kuhinjo v Novem Mestu:

G. Andr. Zaman, župn. 2 gld.; gospa Tome 5 gld. in gospodična F. pl. Gapp iz Škocijana 10 gld.; g. svetnik I. Kinsky 2 gld.; dobrotniki iz Novega mesta in Kandije 32 gld. 5 kr.

Živil so poglali: gosp. prošt Fr. Dovgan 3 vreče krompirja; g. župnik A. Šmidovnik iz Prečine zelje; topliški župljani krompirja, fižola in koruze; gosp. trgovec S. Bergant 10 kilogr. ajdove moke.

Bodi vsem tisočera hvala in plačilo od dobrotljivega Boga! Priporočam se pa prav ponižno tudi v daljno podporo, katere je kuhinja letos jako potrebna — radi velicega števila podpiranih. Do 1. decembra znašajo troški v novcih 516 gld. 24 kr. dohodki pa le 386 gld. 36 kr. Izdalo se je torej 128 gld. 88 kr. več nego se je v istem času prejelo, dasi se pazi, kolikor je pri tacem številu podpiranih (opolodne 51 zvečer 35) le mogoče. Obzalujemo jako, da so nekateri podporniki odtegnili svojo blagodejno roko, drugi pa ne donesli toliko, kolikor je kuhinji tamo odšlo. Dosljej se izhaja, ker rabimo lanski preostanek, ali v teh razmerah bi se celo leto nikakor ne moglo preskrbovati toliko

dijakov. Treba bode število zmanjšati (kar se bode vsaj deloma gotovo zgodilo) ali še nekatere dneve odtegniti dijakom meso (sedaj imajo štirikrat v tednu govejo juho), ali večerjo opustiti, ali pa najti novih virov dohodkom. Posebno veliko se potroši za meso, mast in moko. Posebno bi se vstreglo kuhinji, ako bi se dobrotniki spomnili kuhinje dijaške s kacic mernikom žita.

Ker pa poznam dobrotljivosti n požrtvovalnost naših dobrih Dolenjcev, gledam zaupno v bodočnost.

Dr. Jos. Marinko.

Loterijske številke.

Trst	5. decembra	25	24	16	23	50
Gradec	12. "	56	51	83	69	6

ZAHVALA.

Za blago sočutje povodom prebitke izgube in za mnogobrojno, častno vdeležbo pri sprevedu našega preljubega soproga, oziroma očeta in brata

Štefana Strucelj,

posestnika na Talčjem vrhu pri Črnomlju,

izrekamo tem potom vsem prijateljem, znancem in sorodnikom najtoplejše zahvalo.

Talčji Vrh, 1. decembra 1893.

Juraj Strucelj,
c. kr. dež. sod. svetnik,
brat.

Marjeta Strucelj,
soproga.

Štefan, Marica, Katica, Jožek, Matijček,
otroci.

(289)

Preklic.

Jaz sem sicer dal dopisnico z dné 23. novembra 1896 g. župniku Mihaelu Barbo-tu, v kateri se on dolži, da je različne reči in posebno denarje iz zapuščine pokojnega župnika Štamcarja spravil in si prisvojil. Toda jaz moram vse to kot neresnično preklicati in izrečem, da je bilo to po pomoti pisano, in jaz nisem imel nikoli namena, g. župnika tega dolžiti in mi je žal, da se je ta pomota pripetila.

Štamcar.

Išče se mlad človek kot pismonoša in sluga.

Prednost imajo vojaki. Prosilci z spričevali z dovršeno ljudsko šolo naj pošljejo pisma na c. kr. poštni urad na Rakeku. (295)

Pridna in poštena dekla,

samska ali udovalica brez družine, stara od 40 do 45 let, vajena kmetiško delo opravljati ter kruh peči in kelnariti, in ako mogoče, da zna nekoliko slovensko brati in pisati, dobi službo z dnem 28. grudna ali še prej t. l. Kje, pové uredništvo tega lista. (293)

V prodajalno z manufakturnim blagom sprejme se takoj

trgovski učenec,

ki ima veselje do trgovine ter je slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi zmožen.

(273—3)

Ana Božič, Novo mesto.

Edikt.

C. kr. okrajno sodišče v Mokronogu naznanja, da se je na prošnjo Mice Pirner, Neže Pirner in Jožeta Pirner v Rogišču po Dr. K. Slanc v Rudolfovem dovolila

prostovoljna prodaja zemljišča

istih vlož. št. 16. k. obč. Dobrava, sodno na 3162 gl. cenjenega, in sicer da se bo prodajalo brez fundus instructus s pristavkom, da ostane brez ozira na kupno ceno intabuliranim upnikom zastavna pravica pridržana, ter doseže izvršitev te prodaje, določil za eden narok na 23. decembra 1896. pri tem sodišču ob 11—12 uri dopoldne, pri kateremu roku bo se to zemljišče za ceno 3162 gl. izklicalo, in se bo le za, ali nad to ceno največ ponujajočemu oddalo. Cenilni zapisnik ter zemljeknjžni izvleček leže pri tem sodišču kakor tudi licitacijski pogoji v navadnih uradnih urah na ogled.

C. kr. okr. sodišče v Mokronogu,

dné 16. novembra 1896. (291—2)

Lepa ovsena slama

je na prodaj (294)

v grajščini Sreberniče (na Marofu) pri Novem mestu.

V grajščini Pleterje pri Št. Jerneju

se takoj v službo sprejmeta

logar in pa veliki hlapec.

Oglasijo naj se samo pridni, zanesljivi in trezni možje z dobrimi spričevali pri ondotnem oskrbništvu.

Prav po ceni in pod prav ugodnimi pilačnimi pogoji prodaja prostovoljno

hišo v Žužemberku št. 35

brez ali s zemljiščem lastnik (296)

Ivan Jerše.

OTTO JOSEPH,

urar v Novem mestu,

priporoča se slavnemu občinstvu

v popravo vsakojakih ur in „Spielwerkov“.

Dragocene ure, katere je neprijetno iz hiše pošiljati, pride tudi na dom popraviti. Ker ima dragocene masine in najboljše orodje za urarje, se izučil v urarski šoli v Parizu, ter bil tudi voditelj v državni urarnici, torej najfnejše stvari brez truda izvrstno napravi. G. spodom urarijem napravi vsakovrstna k uram potrebna kolesa.

Po novem letu bo imel tudi zalogo raznovrstnih ur po najnižjih cenah.

FRANC MURN,

lectar in svečar v Kandiji pri Novem mestu
priporoča po jako nizki ceni

voščene sveče in zavitke

kakor tudi

(276—3) **izvrsten med,**

katerega na drobno in debelo prodaja.

Kupuje tudi po najboljši ceni

rumen vosek in voščine

Sedem njiv in dva travnika

je iz proste roke na prodaj pri Češči vasi. — Več se
izvé v graščini Bajnof. (286—2)

Mlin na tri tečaje,

s tremi orali zemlje, travnik, njiva in hosta, četrť ure
od Brežic je na prodaj. Več se poizvé pri gospej
Hotko v Brežicah. (292—2)

Njiva je na prodaj ali v najem pri
mestnem znamenju (pildu.) —
Več pové vredništvo tega lista.

Za gospodarstvo deželne vinarske, sadjarske in
poljedelske šole na Grmu pri Novem mestu se išče:

Mladenča

14 do 16 let starega, katerega veseli, vrtnarstva se
učiti. Biti mora krepak, slovenščine v govoru i pisavi
popolnoma zmožen ter bistroumen. Uk na vrtu in v
šoli traja tri leta. Plačila ne dobi vrtnarski učenc
nič, pač pa hrano, stanovanje in perilo. Po triletnem
uku in prestani preskušnji, dobi od vodstva spričalo
o sposobnosti vrtnarskega pomočnika.

Hlapca za pri voleh.

Plača 6 gld. na mesec. Nastop službe ob novem letu.
Vodstvo deželne vinarske, sadjarske in polje-
delske šole na Grmu,
dné 26. novembra 1896. (285—2)

Dimitrijo Stefanovič,

čevljarija in prodaja usnja v Nov. mestu
uljudno naznanja, da se je preselil v lastno hišo
na ljubljanski cesti nasproti c. kr. okr. glavarstvu.

Zahvaljuje se slavnemu občinstvu za dose-
danje zaupanje ter se priporoča tudi v nadalje
za obilna naročila. (288—2)

Izvrstno apno,

od zidarjev najbolj hvaljeno, se bode prihod-
njo spomlad zopet v Nemški vasi pri Trebnjem
kuhalo in po najnižji ceni prodajalo. Da bi
se vsakemu točno lahko postreglo, prosi se,
naj se večja naročila še pred novim letom
doposljejo. Razpošiljalo se bode tudi po želez-
nici po jako nizki ceni.

Se uljudno priporoča

Dragotin Novak,

(290—2)

v Trebnjem.

Bukvovezna dela

napravi

lepo in točno po primerno nizki ceni

Krajčeva bukveznica v Novem mestu.

Mesečna soba s hrano

se odda takoj v najem. Več pové vredn. „Dol. Novic“.

50.000 ameriških trt

suho in zeleno cepljene (kraljevina, drob blina, črnina
itd.), korenjakov, reznic (ključev) od R. portalis in
Rupestris mont. po jako nizki ceni ter

1500 jabolčnih in hruškovih 3—4letnih drevesc
po 10—30 kr. komad oddaja

(274—3) **Janko Karlovšek,**
posestnik in trg. v Šmarjeti pri Nov. mestu.

Najcenejši nakup.

(289—2)

XXLOGA

nepremočljivih plaht

na meter

za pokrivanje komatov in vozov
v vsaki velikosti,

kakor tudi vsakovrstnega

manufakturnega blaga

po najnižji ceni pri

Jos. Ogoreutz v Nov. mestu.